

Smil!

Innhold: Hans Christian Søborg

Design: János Kolostyák

Museet har valgt å presentere en liten del av vår fotosamling under temaet smil. Et underlig tema vil kanskje noen hevde. Men smilet er et "universelt" ansiktsuttrykk som betyr det samme på tvers av tid og rom. Likevel har det av flere grunner ikke alltid vært like naturlig å smile på fotografier som i dag:

- ☺ **I begynnelsen av fotografiets historie ble det regnet som upassende med store smil på bilder.**
- ☺ **Lang eksponeringstid for de første typer fotografier gjorde det vanskelig for folk å holde på et naturlig smil.**
- ☺ **Folk hadde dårligere tenner på 1800-tallet enn i dag.**

Noen fotografer var som i dag flinkere enn andre til å få sine objekter til å smile, kanskje fordi de var spesielt godt likt eller hadde smittende godt humør. Noen ganger har mennesker evnen til å smile selv i svært vanskelige tider.

På dataskjermen vil du finne digitale bilder fra vår samling av steder og personer både i og utenfor Finnmark. På veggene er utvalget begrenset til bilder tatt i Finnmark eller av finnmarkinger ute i den store verden. Flertallet er av mennesker fra Alta.

14-år gamle Elle-Susanne Eira er fotografert i Talvik i 1927. Jeg synes dette er ett av de beste smilebilder i vår samling. Bildet er tatt av den finske fotografen Samuli Paulaharju (1875-1944). Han utgav flere bøker fra sine reiser til Troms og Finnmark i 1920- og 30-årene. Han var utdannet lærer og i sitt mangfoldige virke var han særlig opptatt av barn og unge. Museiverket, Helsinki. AM.83/043:074

Smilet blir til på portretter

De første portrettfoto

Portrettfotografering har vært gjort siden fotografiets barndom i første halvdel av 1800-tallet. 1839 har vært kalt fødselsåret for fotografering. Det var billigere, raskere og lettere tilgjengelig å få tatt et portrettfoto enn malt et portrettbilde. Fotoatelierer kom raskt til over hele verden.

De fleste mennesker klarer knapt å holde på et smil i mer enn 3-4 sekunder. I begynnelsen opererte fotografer med en eksponeringstid på ca. 30 sekunder. Det er en viktig årsak til at det er så få fotografier av smilende mennesker fra denne tiden. Senere på 1800-tallet ble eksponeringstiden raskere og fotografer kunne dra ut i felt og ta portrettbilder utenfor atelierer.

De første portrettfoto i Alta

De eldste portrettfoto fra Alta ser ut til å være fra 1860-tallet. De ble antagelig tatt av omreisende, profesjonelle fotografer. De første som fikk tatt portrettbilder i Alta var personer fra "øvrigheten": direktørene på Kåfjord Kobberværk, sogneprester, sorenskrivere og doktorer.

Stilen på fotoene var påvirket av portrettmalerier. Man skulle se ut som man hadde en verdig posisjon i samfunnet. Å glise bredt med blottete tenner ble betraktet som upassende. I høyden kunne man tillate seg et velvillig ansiktsuttrykk.

Ungdomsportretter av Wilhelm Henrik Klerck (1774-1832) handelsmann i Bossekop og hans kone Dorothea, "Madam Klerck" (1790-1862).

Malt av ukjent kunstner ca. 1815. Originalmaleriene er utlånt fra Perspektivet Museum, Tromsø.

T.v. Fogd og sorenskriver Lars Lie (1802-1866), fogd i Alta under Kautokeino-opprøret i 1852.

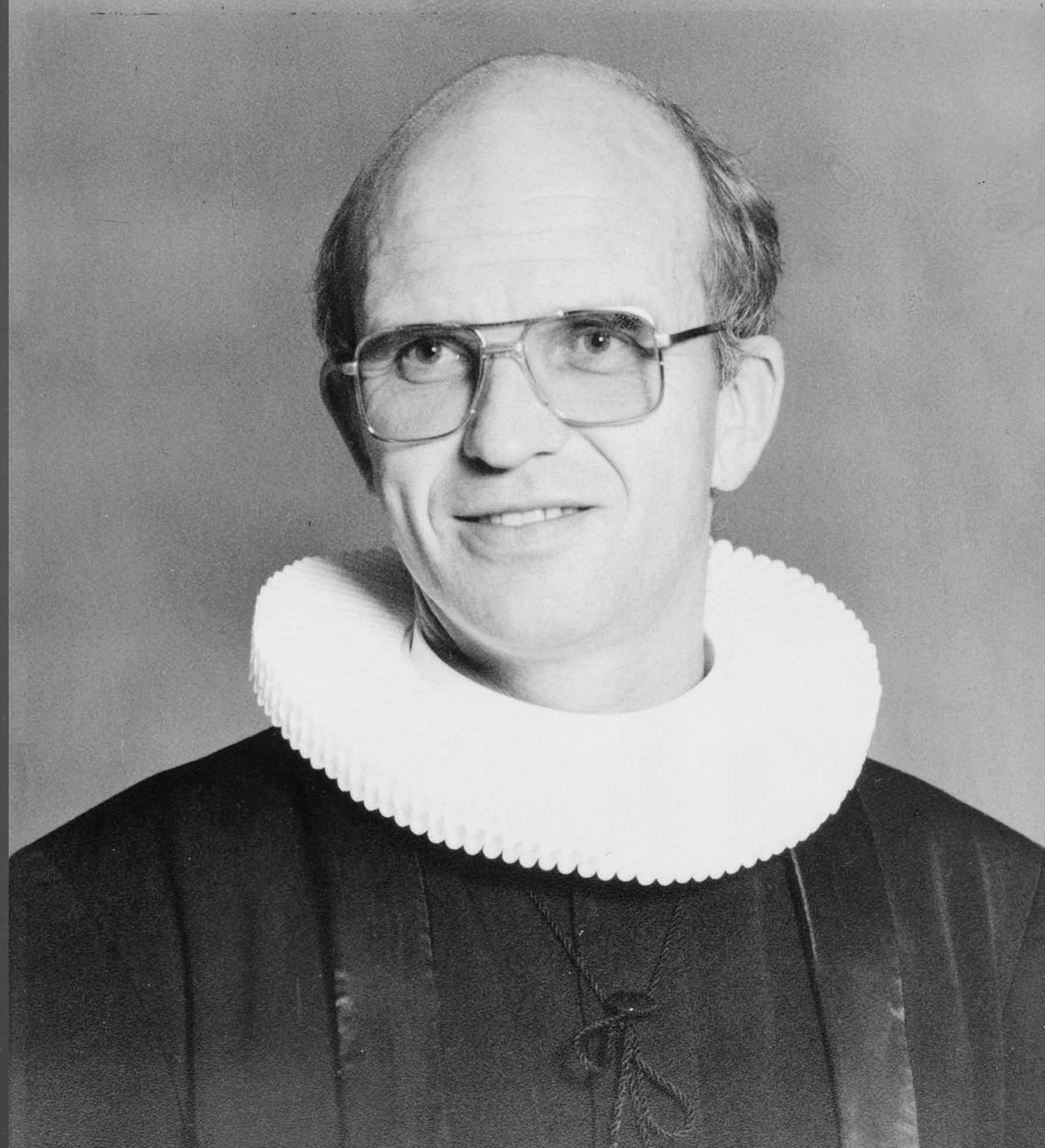
Blant de eldste portrettfotografier fra Alta.
Fotografert på 1860-tallet av I. Lindegaard. AM.92/002:044

T. h. Lies kone, Bolette Bardo Lie som regjerte på sorenskrivergården, Konghofsmark i Bossekop.

Fotograf: Claus Knudsen AM.92/002:043

Johanna Storrønning (1906-1989), avdelingssykepleier på Talvik Tuberkulosehjem og Barnekoloni i 1930-årene. Jeg synes hun ser ut til å være en sympatisk og livsglad kvinne. Oppvokst på Glåmos ved Røros. Bodde i Molde i 18 år etter hun var i Finnmark. I 1988 gav hun museet 164 foto fra Finnmark i 1930-årene. Fra Johanna Storrønnings album.
AM.00/025:167

Tore Bredeli, sogneprest i Talvik 1975-1979. Bredeli er i dag sogneprest i Møre og Romsdal. Foto eies av Den norske kirke ved Alta kirkelige fellesråd.
AM. 82/010:022.

”Mona Lisa smil”

Et Mona Lisa smil er litt mystisk og uutgrunnelig og så svakt at man kan begynne å lure på om personen virkelig smiler.

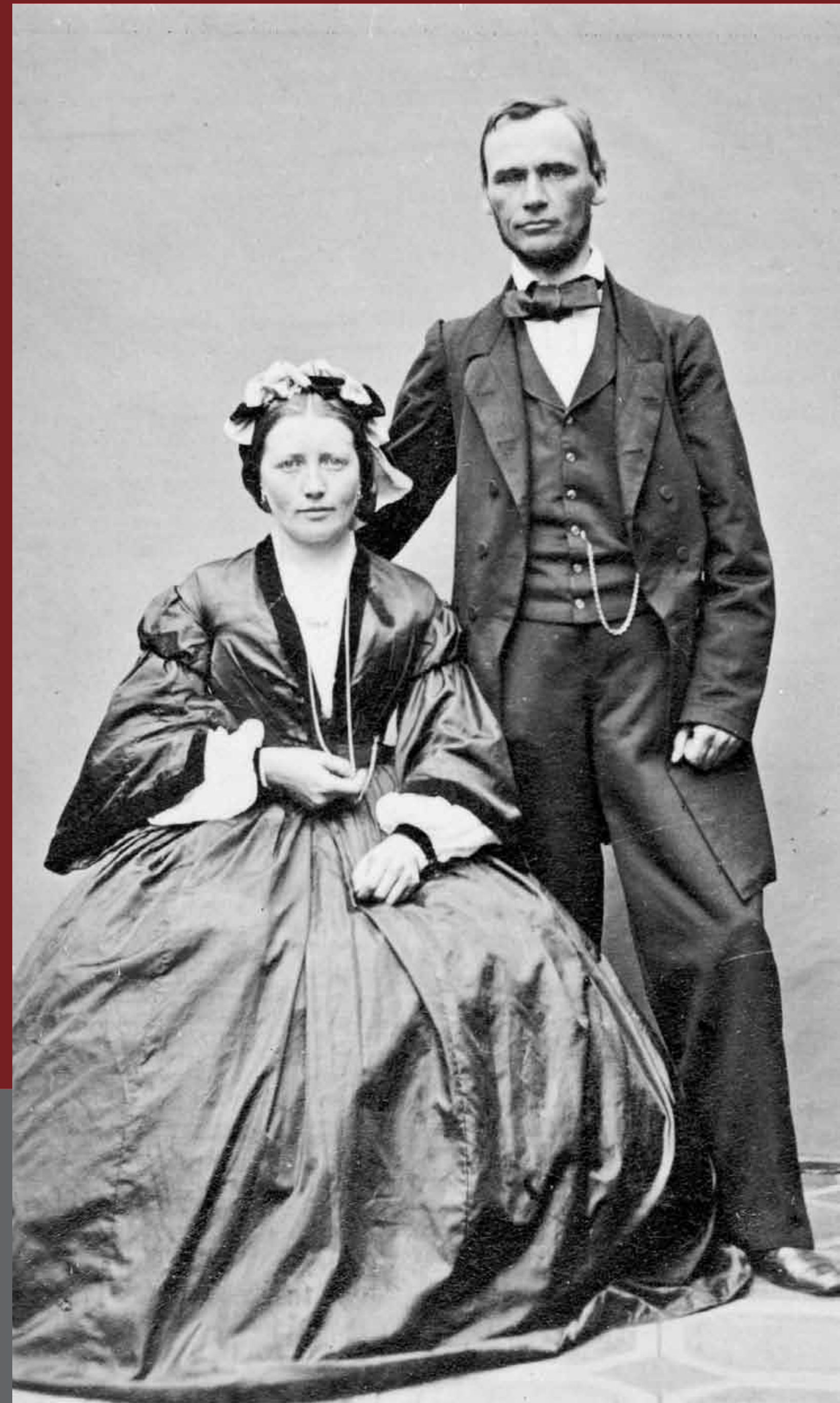
Både bøker, skuespill, film og musikk har vært inspirert av Mona Lisa og hennes smil. Bildet ble påbegynt av Leonardo da Vinci i 1503 og fullført tre eller fire år senere. Bildets mystikk har vært knyttet til hvem Mona Lisa var og hvorfor hun smiler. Kunsthistorikere har påpekt at smilet ikke er unikt for dette maleriet, men et uttrykk som går igjen i de fleste av da Vincis bilder.

En av årsakene til det gåtefulle smilet er at øyenkrokene og munnviken er bevisst malt uklare i ”Sfumato-teknikk”. Teknikken ble brukt i renessansen for å viske ut konturer og skape liv i bilder. Den er svært vanskelig og krever stor nøyaktighet og er derfor lite brukt i dag.

Det var Leonardo som fant på betegnelsen ”Sfumato” for å beskrive en malerteknikk der flere gjennomskinnelige lag av farger blir brukt oppå hverandre for å skape en dybdeillusjon. Blandingen av farger og toner er gjort på en så subtil måte at det er ikke noen synlig overgang. I Mona Lisa brukte da Vinci opptil 40 lag med bittesmå fargeprikker rundt øynene og munnen. Dette er med på å gjøre det uklart om skyggene i Mona Lisas ansikt er der fordi hun smiler eller om vi oppfatter henne som smilende pga skyggene.

Smilet endrer seg etter hvor man ser. Hvis man ser direkte på hennes munn forsvinner smilet mens hvis man ser på hele ansiktet og spesielt øynene, virker hun glad. Oppfattelsen av hennes ansiktsuttrykk avhenger også av om betrakteren bruker de sentrale deler av øyet som ser ting tydeligst eller om betrakteren ser på hennes ansikt ut av øyekroken.

En utregning utført på datamaskiner ved universiteter i Nederland og USA av Mona Lisas smil (dvs av leppenes kurve og av linjer og rynker ved øynene) avgjorde at Mona Lisa var 83 % lykkelig, 9 % forarget, 6 % engstelig og 2 % sint.

Distriktslege Thomas Thomesen med frue. Thomesen (født 1819) var ordfører i Alta 1853-1855.

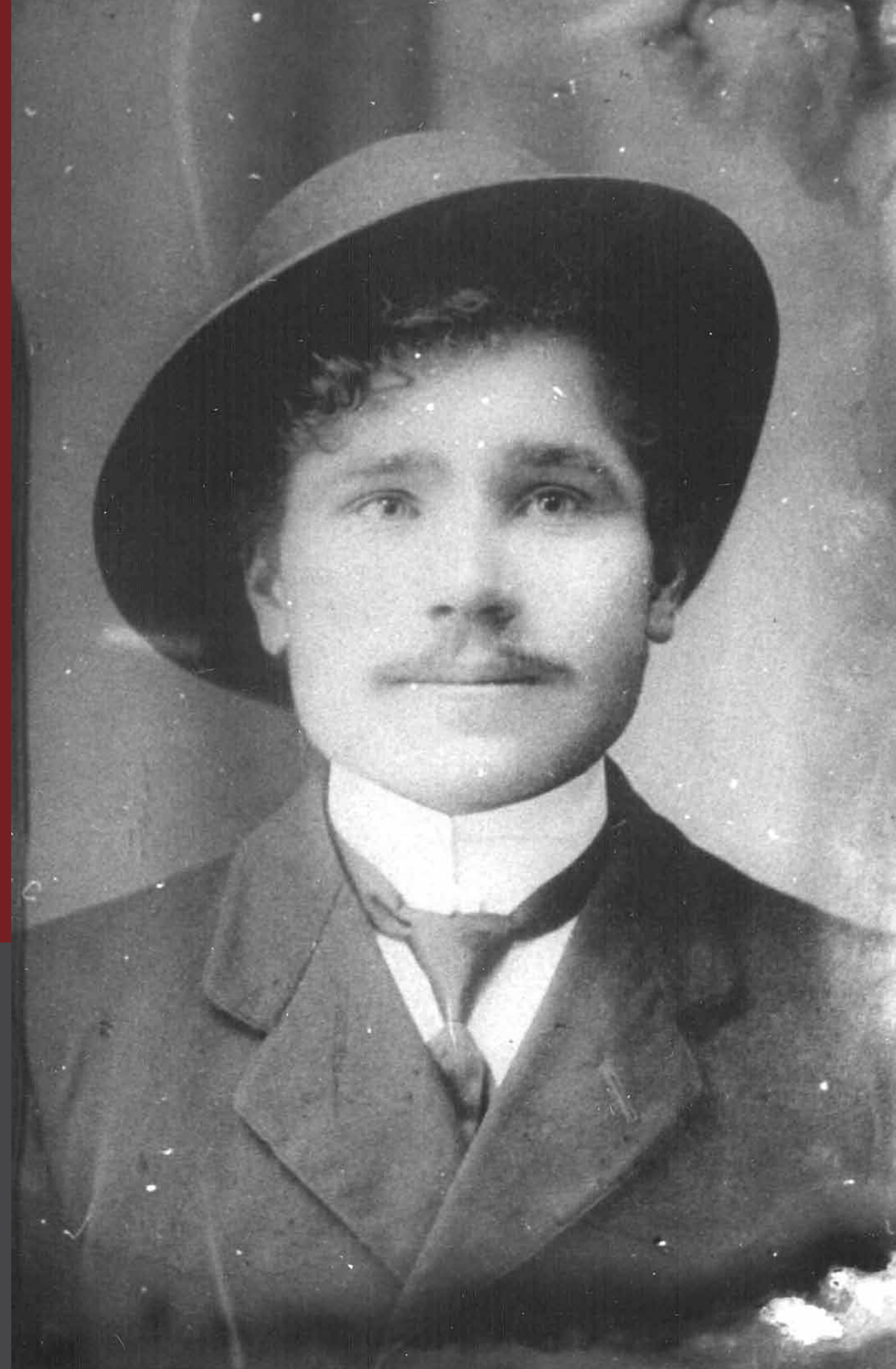
Ett av de første portrettfoto fra Alta.

Fotograf: Carl Joh. Hanssen (født 1830). Foto: Martha Nielsen/Alta Museum.

AM. 92/002:028

Paul Tangen (1892-1967),
ordfører i Alta 1931-1934 for Høyre, senere bankdirektør i Alta Sparebank.
Fra ordførergalleriet i kommunestyresalen.
AM.84/030:002

Afanasi Balandin (1894-1965),
russisk sjømann fra Vologda i Nord-Russland som i tida rundt den russiske
revolusjonen slo seg ned i Alta og senere bodde i Rognsund som fisker.
AM.83/053:001

Barnesmil

Spedbarn begynner å smile omkring seks uker gamle. Barn lærer å smile av at foreldrene og andre smiler til dem. Det kan se ut som barn har lettere enn voksne for å smile naturlig, ekte og uten forbehold. Strålende barnesmil styrker troen på det gode i mennesker, gir livsglede og er noe av det vakreste som finnes!

To år gammel Finn Devik utenfor hovedbygningen på Haldde.
Finn ble født på nordlysobservatoriet på Haldde 6. mai 1916.
Fotografert av faren, fysikeren Olaf Devik (1886-1987).

AM.81/001:012

Barna til Johan og Elise Ingebrigtsen i søndagsklær på tunet i Manitoba i Canada i 1928.

Fra venstre: Gunnar, Edith, Greta, Eyvind og Håkon. En hilsen fra utvandrerfamilien til de hjemme i Alta. Etter at Johan Ingebrigtsen ble enkemann flyttet han tilbake til Alta i 1956 og ble gift med Elises søster, Marianne Flage. Gitt til museet av Edel Romsdal Brown (1904-2009). Brown utvandret til Amerika samme år som Ingebrigtsenfamilien.

AM.00/007:002

Ikke alle barn smiler like bredt når fotografen roper: "Smil!".

F.v. Inger Johanne, Margit, Kirsten, Gunvor og Odd, alle født Olsen i Bossekop i 1947. Fotografen, Georg Olsen (1903-1972) var yrkesfotograf og far til Kirsten og Gunvor. Inger Johanne, Margit og Odd er søsken, men ikke i slekt med Kirsten og Gunvor. I 1939 etablerte Olsen "Alta Foto- og Rammeforretning" i Bossekop.

AM.83/040:004

Høytidssmil - konfirmasjon og bryllup

Museet har få bryllupsbilder og enda færre der brudeparet smiler. Kanskje folk gjerne vil beholde sine bryllupsbilder fordi de er så spesielle eller kanskje tror de at brylluper i det store samfunnsperspektivet er så vanlige at slike bilder ikke er av interesse for museet. Museet har heller ikke mange bilder fra dåp. Konfirmasjonsbilder er det flere av.

To og tyve konfirmantgutter smiler kjekt på trappen til Talvik kirke en gang mellom 1933 og 1944.

Fra den tiden gutter og jenter ble konfirmert hver for seg.

Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.

AM.03/001:033.

Ingen smil på tidlige bryllupsbilder.

Det vakre paret Jensine Regine Bull (1880-1946) fra Alta og Peder Eivind Lome (1875-1963) fra Vestre. Slidre giftet seg i Alta i 1905.

Paret flyttet fra Alta til Stabæk.

Foto: Fotograf Julie Henriette Nielsen (1873-1946). Eier av original foto: Hjalmar Hansen.
AM.83/065:001

Bruden smiler på bryllupsdagen 1. juni 1935 til Conrad Kristian (1894-1974) og Ågot Lovise Jøraholmen (1906-1990).

Men enda på 1930-tallet var det ikke alminnelig å smile på bryllupsbilder.

Eier av original foto: Anny Haugen (1901-1987).

AM.81/022:006.

På festdager bør alle i Norge smile og være glade!

På festdager som julaften og 17. mai er det en sosial forventning at alle i Norge bør være lykkelige. De fleste voksne har alltid gjort en stor innsats for at barna skal være fornøyd.

Atten barn på Årøya skole 17. mai 1936.

Landskapet er snøkledd og dagen ser ut til å være kjølig, men nesten alle barna ser smilende og glade ut. 1.rekke fra v. Ruth Arild, Gunnbjörg Johansen, Borgny Olsen, Ruth Strøm, 2.rekke Aud Thomassen, Birgit Olsen, Lilly Hansen, Bergljot Iversen, Tordis Utstrand, Antonelle Arild, Gunnvald Thomassen, Rolf Iversen, Arnulf Thomassen, bakerst fra v. Synnøve Bellika, Ingrid Iversen, Margareth Strøm, Sofie Thomassen.

Foto: Peder Ulstrand.
AM.98/066/001.

Føler seg fin i stilig antrekk

De fleste av oss liker å bli tatt bilde av når vi føler oss velkledde. Da er det lettere å få til et godt smil for fotografen.

**Smilende dame viser frem drakten i åpen terrassedør
på solskinnsdag i Talvik 1932-1944.**

Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.
AM.03/001:101

Søstre Wiig i elegant vinterantrekk på markedsplassen i Skaialuft i Alta i 1902/1903.

Therese Wiig som bare var 16 år på bildet, drev senere hotellet i Skaialuft. Hun ble myrdet i 1944, antagelig av en tysk soldat. Foto tatt av Olmar Egenæs, nordlysfotograf som var med Kristian Birkeland på Haldde vinteren 1902-1903.

AM.83/055:007

Soldat Sigurd Løkken (1909-2004) ser ut som han trivdes i uniformen da han ble fotografert av en offiser på Altagård i 1930.

Løkken var fra Hammerfest og ble senere samvirkelagsbestyrer i den byen. Løkken ble gift med tanten til Guri Hanssen som beskrev han som en "artigkar" og en som hadde gode minner fra vernepliktstida.

Eier av original foto: Håkon K. Bruun.

AM.81/021:008

Arbeidsglede og -smil

Før hadde flere kroppsarbeid. Mange hadde et hardt liv, men det å få til noe med egne hender var sikkert en kilde til glede. Da som nå kan det å ha gode arbeidskamerater og en god jobb være skape glede.

To ishavsfangere med hakapik på M/S Polis i Vesterisen i 1963-1964.

Johan Hammari var skipper. T.v. Osvald Eldor Engvik (1928-2006). Mannen t.h. er ukjent.

Fotograf: Journalist John Wiles. Eier av original foto: Ivar Iversen.

AM.98/077:007

Drosjesjåfør Edvard Romsdal (t.v.) (1916-1984)

i 1956 med sin Chevrolet sammen med Rolf Nilsen (1922-1994) og hans Dodge på den gamle drosjeholdeplassen ved BP i Bossekop.

Eier av original foto: Everlyn Johnsen.

AM.92/014:001

Klesvask i Storelva i Talvik vinteren 1937-1938.

Tjenestejente Alfhild Iversen (gift Eliassen) fra Årøya til høyre, Valborg Ådland til venstre, i midten småjenta Liv Dagny Ådland. Ekteparet Ådland var fra Bergen, mannen virket som emisær i Talvik. Skolen og kirka i bakgrunn. Henting av vann i elva til husholdning og fjøs var vanlig til vannverket sto ferdig i 1955.

Foto: Alfhild Eliassens album.

AM.92/029:013

Lykken er en bil eller noe med motor!

I dag er det ca. 9.000 personbiler i Alta kommune. "Alle" familier har bil og mange har flere biler og dertil snøscootere, motorsykler, mopeder og motorbåter. I juli 1919 kom den aller første bilen til Alta, en Studebaker. Den tredje bilen i Alta kom i 1923 og er på bilde nr. 2. I 1924 "eksploderte" bilsalget. Da var det til sammen 10 biler i Alta. Museet har mange bilder av glade altaværingar og deres motorkjøretøyer. Her er et lite utvalg.

Anna Tiberg (født 1898) og Reidar Rapp fra Langfjorden med Rapps nye Ford i USA.
Ser ut som en Modell A Ford fra 1929 eller 1930. Anna Tiberg utvandret til USA i 1923 og ble gift Sjong.

Foto: Albumet til Anna Tiberg Sjong.
AM.92/024:006

På tur til Gargia i 1920-årene.

Sjåfør: Daniel Heitmann. Passasjerer: en ung lærer og Blanka og Livia Bjørgan. Biltypen skal være en "Willy Overland", en amerikansk biltype produsert frem til 1926. Daniel og broren Paul kjøpte bilen i 1923 etter at Paul hadde avlagt eksamen ved Tromsø Sjåførscole. Sofie Weamyhr (født Romsdal) (1901-1996) var også med på Gargiaturen. Hun fortalte at da bilen var ny kom de to brødrene kjørende opp til setra hun var på ved Stengelsen.

Foto: Alf Jæger. Eier av original foto: Sofie Weamyhr (1901-1996).

AM. 82/021:001

Louise Nilsen og Astrid Johansen på en tysk Hercules-moped ca. 1935.

Louise Nilsen ble gift med Sigvart Pedersen i Hjemmeluft. Tatt utenfor Hansens Bilverksted som lenge var det eneste bilverkstedet i Alta. Det lå der Nordlyshotellet i Bossekop er i dag.

Eier av original foto: Gunn-Rigmor Jungård.

AM.82/020:017

Ut på tur – aldri sur!

Å komme seg ut i frisk luft på fjellet og ved sjøen har alltid vært viktig for sjel og kropp for nordmenn. Det er mulig at finnmarkinger har vært mer opptatt av nytteaspektene ved friluftsliv enn folk i andre deler av landet (bærplukking, fiske og jakt). Finnmark har lenge vært et reisemål for friluftinteresserte mennesker fra Sør-Norge.

Kronprinsesse Märtha (1901-1954) på ski i Kautokeino i 1934.
Kanskje lettere før for en kvinne av folket å be en av de kongelige om
å stille seg opp for fotografering?

Foto: Johanna Storrønnings album.
AM.00/025:041

Glade unge mennesker på skitur. Tatt på Borras i 1949.

Fra venstre: Else Ording (fra Oslo, lærer ved Tverrelvdalen skole 1949-1950), Gerd Bakken Romsdal, Gudmund (Basse) Opgård, Ingeborg Opgård Lie (Gudmunds søster):

Foto: Edvart Myreng. Albumet til Myrengfamilien fra Tverrelvdalen, Alta ved Anne-Karin Myreng.

AM.00/008:072.

En gruppe kvinner som soler seg i Talvik sommeren 1937.

Nr. 2 fra venstre er sykepleier Johanna Storrønning.

Foto: Johanna Storrønnings album.

AM.00/025:140

Smil i godt lag

I Norge lever 38 % av alle over 20 år i enesholdning (Folketellingen i 2001). Andelen er størst i Oslo (48 %) og i Nord-Norge (40 % i for eksempel Alta). Men det er grunn til å tro at også nordmenn opplever den største gleden i livet i samvær med andre mennesker, enten det er venner, arbeidskamerater eller familie. Smilebildene i museets fotosamling styrker denne troen.

Ung mann på bilpanser med to damer.
Smiler tilfreds. Tatt i Lakselv våren 1942.
Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.
AM.03/001:010

Tre soldatkompiser slapper av på Altagård på 1920-tallet.

Fra v. Evjan Mathilassi som smiler lurt, ukjent person som røyker og Reidar Jøraholmen. Ifølge hans familie var Evjan Mathilassi (1901-1993) musikalsk og glad i å blåse revekje. Han ble senere bestyrer for kinoen i Alta og formann i BUL, Bossekop Ungdomslag.

Eier av original foto: Elsie Berg Swanson.

AM.92/025:005

"Eriksen har kapret to smarte damer, Hulda og Ruth".

Tatt i Talvikområdet 1932-1944.

Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.

AM.03/001:088

To venninner står med håndarbeid og morer seg på terrasse i Talvik en gang i årene 1932-1944.

Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.
AM.03/001:078

Gruppebilde der (nesten) alle får til et fint smil i 1927-1928 på Simanes/Kvenvik.

Avbildet: Emilie Thomassen g. Pedersen, Margit Nilsen g. Bjelland, Nils Sverre Nilsen (Myrland), Julie Nilsen, Astrid Ottem, Jon Nilsen, Reidun Nilsen, Gulli Bang (fra Hammerfest), Erling Johansen, Selma Nilsen g. Prestø, Emma Nilsen g. Wøhni.

Gitt til museet av Gunn-Rigmor Jungård.
AM.82/020:001

Skøyere og spøk lokker frem smilet

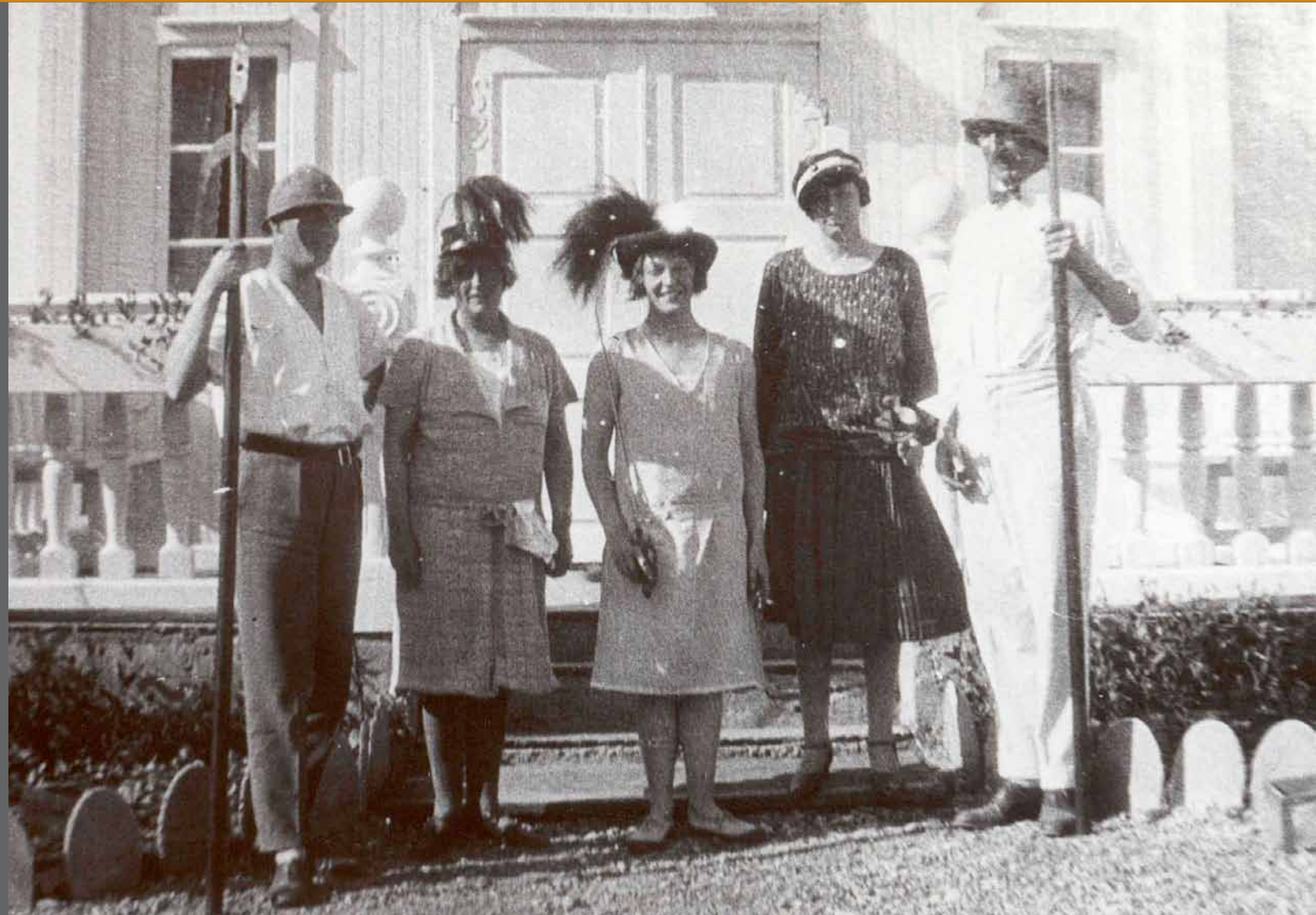
I fornøyelige situasjoner smiler folk spontant. Det er et "ekte" smil som lyser opp hele ansiktet. Det er ikke bare munnvikene som trekkes opp.

Kvinner og menn i festlige hatter utenfor hovedbygningen på Altagård 1920-1929.

Eier av original foto: Oberstløytnant T. Erichsen.

Gitt til museet av Kjell Geheb.

AM.83/03:009

Kvinner som smiler av Kristoffer Kristoffersen (skipper født i 1885) som lener seg til bilpanseret nesten som en pinupdame.

Tatt i 1939 på Biggas på Sennalandet. Fotograf: Elly Kristoffersen (født 1890).

Eier av original foto: Erna Rubach Larsen.

AM.98/001:008

”Benken holdt ikke!”
er teksten til dette bildet tatt i Talvikområdet 1932-1944.

Fotograf, navn på avbildete og eier av original foto ukjent.

AM.03/001:047

Smil i gjenreisningstiden

Gjenreisningen av Finnmark var en enorm oppgave som det skulle finnmarksrygger til for å klare. Det var vanskelige tider, men godt samhold. For arkitektene som kom sørfra var arbeidet også svært utfordrende. Men det ser ut som arkitektene hadde stunder da de kunne nyte solstråler og sende pek til sentrale myndigheter.

Familien Bredal-Hansen i telt i Talvik i 1946.

F.v. Ågot (mor), Grete (født 1933), Eva (født 1939), Aksel (far) og Jens Sevald (født 1935). Eva (gift Strandbu) ble lærer og forfatter og er i dag bosatt i Harstad. Hun forteller at fotografen (Bernhard Hansen?) hadde spurt, "Hva har dere å smile av?" Familien bodde i telt til oktober 1945. Huset i bakgrunnen sto ferdig til jul 1946. De to eldste barna Grete og Jens Sevald hadde akkurat kommet tilbake fra Danmark. Mange barn ble sendt til Danmark og Sverige i den første tiden etter krigen. Eva Strandbus erindringsromaner fra siste del av krigen og starten av etterkrigstida i Talvik er grunnlaget for teaterstykket, "Evelyn og de grønne" av Kjell Kristensen. Stykket hadde urpremiere på Hålogaland Teater 3. september 2009, og ble vist som Riksteaterforestilling i Alta 22. september. Fotoet er brukt i markedsføringen av teaterstykket.

AM.98/084:001

Fiskelykke. Mann og kvinne,
 "Torgersen og Gurli" med hver sin laks i 1945-1946 utenfor brakke på Aronnes i Alta.
 AM.00/026:023

Gjenreisningsarkitekter i 1945-1946 deriblant reguleringsarkitekt Erik Lorange (nr.3 f.v.) med banner med bilde av politi som sleper fordrunken person bort med teksten "Gjenreisinga".
 Antagelig et pek til myndighetene i Oslo som hadde oppfordret folk i landet til å være avholdne i gjenreisningstiden.
 AM.00/026:009

Smil når man ikke venter det

Det er en kjent sak at folk smiler også når omstendighetene ikke skulle tilsi det. Vakre, ekte og smittende smil finnes for eksempel på foto i det store arkivmateriale museet har etter arbeidet til Folkeaksjonen mot utbygging av Alta -Kautokeinovassdraget.

Politimann med stort smil som bærer på smilende demonstrant under demonstrasjon høsten 1979 ved "Nullpunktet" ved Stilla i Alta.

Foto: Per Arne Askeland.
Fotosamlingen til Folkeaksjonen mot utbygging
av Alta-Kautokeinovassdraget.
AM.03/005:042

**Smilende jente i Folkeaksjonens fakkeltog i Alta
13. oktober 1981.**

Fotosamlingen til Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget.
AM.03/005:076.

**Rettsaken mot skuespiller Nils Utsi (t.h.) i Alta herredsrett
9. februar 1981.**

Rettsaken mot Utsi var den første som ble ført mot de som demonstrerte mot utbygging av Alta - Kautokeinovassdraget. T.v. advokat Bjørn Pettersen. Utsi var i 1964 den første samiske studenten ved Teaterhøgskolen i Oslo. Han er kjent fra en lang rekke teaterforestillinger, filmer og TV-produksjoner. De siste årene har han for eksempel vært med i filmen "Kautokeino-opprøret" og TV-serien "Himmelblå".

Foto: Per Lars Tonstad.

Fotosamlingen til Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget.
AM.03.005.176

